

ประสิทธิภาพการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีอาญาในชั้นพนักงานสอบสวน

The Efficiency of Criminal Dispute Mediation in The Investigation level

*สิทธิโชค อุบลขาว¹ จันทราทิพย์ สุขุม²

^{1,2}มหาวิทยาลัยทักษิณ ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา 90000

*E-mail: janaosod2008@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มุ่งศึกษาบทบาทของพนักงานสอบสวนในการไกล่เกลี่ยให้ยุติได้ในชั้นพนักงานสอบสวน เพื่อช่วยลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาลและผู้ต้องขังล้นเรือนจำ เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ ศึกษาการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2562 ผลการศึกษาพบว่า การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีอาญาในชั้นสอบสวน นั้นยังขาดประสิทธิภาพต่อการบังคับใช้กฎหมาย เนื่องจากกระบวนการไกล่เกลี่ยในชั้นพนักงานสอบสวน คดีประเภทความผิดอันยอมความได้ ความผิดลหุโทษ และความผิดคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกิน 3 ปี บัญชีท้ายพระราชบัญญัติกฎหมายกำหนดอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวนคอยจัดหรือแจ้งรวมถึงดำเนินการให้คู่กรณีเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยเจรจาตกลงหรือเยียวยาความเสียหาย เพื่อระงับคดีอาญาได้โดยความสมัครใจ หากตกลงกันได้ทำให้คดีเหล่านี้สามารถยุติเสร็จสิ้นไปในชั้นพนักงานสอบสวน แต่ในทางปฏิบัติกลับพบว่า การไกล่เกลี่ยคดีอาญาชั้นพนักงานสอบสวนนั้นยังขาดประสิทธิภาพ ส่งผลให้คดีดังกล่าวไม่สามารถยุติหรือสิ้นสุดลงในชั้นพนักงานสอบสวนได้ ดังนั้น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมายไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีอาญาในชั้นสอบสวน เสนอแนะ ให้จัดฝึกอบรมพนักงานสอบสวนและผู้ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการไกล่เกลี่ยในชั้นพนักงานสอบสวนเพื่อกำหนดเป็นนโยบายและแผนปฏิบัติระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท รวมถึงประเมินผลการดำเนินงานเพื่อนำมาเป็นข้อมูลสำคัญในการพัฒนาประสิทธิภาพการไกล่เกลี่ยในชั้นพนักงานสอบสวน

คำสำคัญ : ประสิทธิภาพ การไกล่เกลี่ย ข้อพิพาทคดีอาญา ชั้นสอบสวน

Abstract

This research paper aims to study the role of investigators in mediating at the level of investigators to help reduce the number of cases brought to court and

overcrowded inmates. A qualitative study of law enforcement under the Mediation of Disputes Act. 2019, the study found that Mediation of criminal disputes at the investigative stage is still ineffective against law enforcement. Due to the mediation process at the level of the investigating officer in the category of compromising offenses petty offense and offenses with a high imprisonment rate of not more than 3 years The law stipulates the powers and duties of the investigating officer to arrange or notify, as well as to proceed with the parties involved in the process of mediating, negotiating, or resolving damages. To settle criminal cases voluntarily, if agreed, allowing these cases to be settled in the investigator's level. But in practice, it was found that The mediation of criminal cases at the level of the investigator is still ineffective. As a result, such cases cannot be settled or terminated at the investigator level. Therefore, in order to increase the efficiency of law enforcement in mediating criminal disputes at the investigative level, it is recommended to organize training for investigators and those involved in the mediation process at the investigative level to determine It is an interagency policy and action plan involved in the mediation process. including evaluating the performance to be used as important information in the development of mediation efficiency in the investigative level.

Keywords : Performance Mediation Criminal dispute Interrogation class

บทนำ

ประเทศไทยในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างรวดเร็ว ก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรม และปัญหาความขัดแย้งกันเองของคนในสังคม เป็นพฤติกรรมอย่างหนึ่ง ก่อให้เกิดความเสียหายต่อสังคมโดยรวมและความมั่นคงของประเทศ จำเป็นที่จะต้องหาทางจัดการ แก้ไขปัญหาให้หมดสิ้นไป แต่สถานการณ์ในปัจจุบันข้อพิพาททั้งทางแพ่งและทางอาญาที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมพบว่ามีจำนวนคดีขึ้นสู่การพิจารณาตัดสินของศาลเป็นจำนวนมาก ดังสถิติจำนวนคดีที่ขึ้นสู่การพิจารณาตัดสินของศาลชั้นต้นจากที่สำนักงานศาลยุติธรรมได้เก็บรวบรวมสถิติความผิดทั่วราชอาณาจักร พ.ศ.2561 จำนวน 1,883,229 คดี พ.ศ.2562 จำนวน 1,869,115 คดี พ.ศ.2563 จำนวน 1,706,957 คดี (สำนักแผนงานและงบประมาณ สำนักงานศาลยุติธรรม) ทั้งนี้ในปีพ.ศ. 2554 ได้มีงานวิจัยนำเสนอว่าในการดำเนินคดีอาญาหนึ่งคดี ต้องใช้ต้นทุนรวมเฉลี่ย 76,612 บาทต่อคดี ซึ่ง

เป็นต้นทุนขั้นต่ำและเป็นเฉพาะต้นทุนของรัฐเท่านั้น ยังไม่ได้รวมต้นทุนของคู่กรณีโดยเฉพาะต้นทุนในการจ้างนายความ ต้นทุนค่าเสียโอกาส (Opportunity Cost) จากการที่สูญเสียเวลาในระหว่างพิจารณาคดี ต้นทุนค่าเสียโอกาสในการทำงานของผู้ถูกจำคุกหรือกักขัง ตลอดจนต้นทุนที่ yak ต่อการประมาณการเนื่องจากมีลักษณะอัตวิสัย (Subjective) สูง เช่น ต้นทุนทางจิตใจของโจทก์และจำเลยจากการสูญเสียต่าง ๆ การที่จำเลยไม่ได้เลื่อนตำแหน่งในราชการในระหว่างที่การพิจารณาคดียังไม่เสร็จสิ้น เป็นต้น ซึ่งหากนำต้นทุนดังกล่าวไปคำนวณรวมกันกับจำนวนคดีที่เข้าสู่การพิจารณาของศาลจะพบว่ารัฐมีค่าใช้จ่ายเพื่ออำนวยความสะดวกในแต่ละปีเป็นเงินจำนวนหลายหมื่นล้านบาทต่อปี (สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์, 2554 : น.66) การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นวิธีการระงับข้อพิพาทวิธีการหนึ่งที่ทำให้ข้อพิพาทสามารถระงับไปได้ด้วยความสะดวก รวดเร็วและเป็นธรรม การนำการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทไปใช้อย่างแพร่หลายจะมีส่วนช่วยให้ลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาล ลดปัญหาความขัดแย้งในชุมชน สังคมสามารถแก้ไขข้อพิพาทที่เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพและทำให้ประชาชนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข สอดคล้องกับปณิธานสากล ว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 7 ที่กำหนดว่า “ทุกคนเสมอภาคกันตามกฎหมายและมีสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองของกฎหมายเท่าเทียมกัน โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติใด ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองเท่าเทียมกันจากการเลือกปฏิบัติใด อันเป็นการล่วงละเมิดปณิธานนี้ และจากการยุยงให้มีการเลือกปฏิบัติดังกล่าว” แต่การส่งเสริมให้มีการใช้การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทอย่างแพร่หลายจำเป็นต้องมีกฎหมายมารองรับสิทธิหน้าที่ของคู่กรณีที่เกี่ยวข้อง เช่น การกำหนดให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ การรักษาความลับในการไกล่เกลี่ย และการบังคับตามข้อตกลงระงับข้อพิพาทที่ทำขึ้น (บันทึกหลักการและเหตุผลประกอบร่างพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2562) กฎหมายจึงกำหนดอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวนแจ้งสิทธิให้คู่กรณีเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยเจรจาตกลงหรือเยียวยาความเสียหาย เพื่อระงับข้อพิพาทได้ด้วยความสมัครใจหากตกลงกันได้ทำให้คดีเหล่านี้สามารถยุติเสร็จสิ้นไปในชั้นพนักงานสอบสวน แต่ในทางปฏิบัติกลับพบว่า การไกล่เกลี่ยคดีอาญาชั้นพนักงานสอบสวนนั้นยังขาดประสิทธิภาพ เนื่องจากการทำงานของพนักงานสอบสวนไม่ได้รับการสนับสนุนอย่างเพียงพอทั้งด้านบุคลากรและงบประมาณ ไม่มีการขับเคลื่อนจากผู้บังคับบัญชาในหน่วยงาน ขาดการติดตามเร่งรัดประเมินผล สถานที่และวัสดุอุปกรณ์การสนับสนุนกระบวนการไกล่เกลี่ยขาดแคลน รวมไปถึงพนักงานสอบสวนในการปฏิบัติงานด้านการไกล่เกลี่ยยังขาดองค์ความรู้ทักษะและกลยุทธ์ที่จำเป็นในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทให้มีประสิทธิผล และขาดการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้เข้าใจกระบวนการและข้อดีของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ส่งผลให้คดีดังกล่าวไม่สามารถยุติหรือสิ้นสุดลงในชั้นพนักงานสอบสวนได้

จากสภาพปัญหาการดำเนินกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาในชั้นสอบสวน พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2562 มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 19 พฤศจิกายน พ.ศ. 2562 มีคดีที่ครบหลักเกณฑ์การเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในเขตอำนาจสอบสวนของ ตำรวจภูธรภาค 9 จำนวน 14,279 คดี พบว่า มีคดีเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชั้นสอบสวน ตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2562 เพียงแค่ 3 คดีเท่านั้น (ระบบสารสนเทศสถานีตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (CRIMES)) ข้อมูล ณ วันที่ 20 พฤษภาคม 2564 ทำให้เห็นได้ว่ากระบวนการไกล่เกลี่ยในชั้นการสอบสวนขาดประสิทธิภาพเป็นอย่างมาก สถานีตำรวจ ยังไม่มีความพร้อมในการดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เพราะมีเพียงแค่ 3 คดีเท่านั้น ที่เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยในชั้นการสอบสวน

วัตถุประสงค์

ศึกษาบทบาทของพนักงานสอบสวนในการไกล่เกลี่ยให้ยุติได้ในชั้นพนักงานสอบสวน เพื่อช่วยลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาลและผู้ต้องขังล้นเรือนจำ

วิธีการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาแนวคิดทฤษฎี ศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 และจากหนังสือ บทความ วารสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาวิเคราะห์ เรียบเรียง และมีการอ้างอิงประกอบเนื้อหา จนกระทั่งได้ข้อสรุปและข้อเสนอแนะ เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวนและผู้ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการไกล่เกลี่ยในชั้นพนักงานสอบสวนให้เกิดประสิทธิภาพต่อการบังคับใช้กฎหมายต่อไป

ผลการวิจัย

แนวคิดหลักกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice)

“กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์” ความหมาย คือ มีความพอใจเสมอกัน ความเห็นตรงกัน ความมีฉันทะเสมอกัน มีความอยากจะทำตรงกัน จึงหมายถึงการที่บุคคลมีความต้องการจะทำ (บางสิ่งบางอย่าง) ตรงกันเพื่อจุดหมายร่วมกัน (ดิเรก ควรสมาคม, 2554, น. 25-48) เป็นคำที่ใช้กันอย่างแพร่หลายในสังคมโลก โดยสหประชาชาติได้เสนอในการประชุม UN Expert Meeting on Restorative Justice ที่รัฐบาลแคนาดาจัดขึ้นเมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2544 (กระทรวงยุติธรรม, 2546, น. 33) โดยประเทศไทยได้นำมาใช้เริ่มแรกจากการประชุม เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2543 ณ ห้องสันติไมตรี ทำเนียบรัฐบาลในการสัมมนาเรื่อง ยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบการยุติธรรมไทย ได้มีการเสนอยุทธศาสตร์การปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไทย ซึ่ง กิตติพงษ์ กิตยารักษ์

(กระทรวงยุติธรรม, 2548) ได้ใช้คำว่า “กระบวนการอำนวยความสะดวกยุติธรรมเชิงสมานฉันท์” เพราะมองว่า เป้าหมายสุดท้ายของกระบวนการยุติธรรมสมานฉันท์นั้น คือ ต้องการทำให้ทุกฝ่ายที่ได้รับผลกระทบได้กลับคืนสู่สภาพดีเช่นเดิมอันเป็นการสร้างความสมานฉันท์ในสังคม

กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ให้ความสำคัญกับการชดใช้เยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายไม่ว่าจะเป็นความเสียหายทางทรัพย์สิน ทางกายหรือจิตใจ รวมถึงเกียรติภูมิ อำนาจ สิทธิ และความสามัคคี ดังนั้น ผลลัพธ์ในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์จึงไม่ใช่การค้นหา ตัวผู้กระทำความผิดและการลงโทษตามที่กฎหมายกำหนด ในประการแรก เป็นการทำให้ผู้เสียหายพอใจและได้รับการเยียวยาจากผู้กระทำความผิด ซึ่งหมายความรวมถึงการได้ระบายความรู้สึกหรือความทุกข์ร้อนที่ตนได้รับและผลที่ตามมาจากการตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรม ประการที่สอง เป็นการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ โดยมีกระบวนการที่กำหนดเงื่อนไขให้ผู้กระทำความผิดต้องปฏิบัติและเป็นหลักประกันว่าจะไม่กระทำความผิดซ้ำอีก ประการที่สาม เป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม ทั้งนี้เพราะถ้าเป็นการดำเนินคดีอาญาโดยทั่วไป ต้องกำหนดหน้าที่ให้เจ้าพนักงานและพยานร่วมมือกันการค้นหาความจริงอันจะนำไปสู่การกำหนดโทษ ส่วนในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์เน้นการร่วมมือระหว่างผู้เสียหาย ผู้กระทำความผิด และผู้ที่เกี่ยวข้อง สังคม ชุมชน เพื่อร่วมกันหาทางออกสำหรับปัญหาที่เกิดขึ้นและการป้องกันการกระทำความผิดในอนาคต ประการที่สี่ เป็นมาตรการที่ประหยัดค่าใช้จ่าย เพราะไม่ได้เน้นกระบวนการค้นหาความจริงซึ่งต้องหาพยานหลักฐานมาพิสูจน์ในศาลและเน้นการคุ้มครองสวัสดิภาพ การฟื้นฟูรักษาพยาบาลผู้กระทำความผิดและการเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชน(ณรงค์ ใจหาญ, 2554)

พนักงานสอบสวนเป็นเจ้าหน้าที่รัฐคอยอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนตามพระราชบัญญัติไกล่เกลี่ยข้อพิพาทกำหนดแนวทางการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระหว่างผู้ต้องหาและผู้เสียหาย โดยคำนึงถึงความยินยอมของคู่กรณีเป็นสำคัญ เพื่อลดระยะเวลาในการดำเนินคดี ลดปริมาณคดีชั้นสู่ศาล เกิดความสมานฉันท์ขึ้นในสังคม ลดงบประมาณแผ่นดิน และเสริมสร้างสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข

การไกล่เกลี่ย เป็นวิธีการระงับข้อพิพาทรูปแบบหนึ่งซึ่งมีขั้นตอนปฏิบัติเป็นกระบวนการโดยมีผู้ไกล่เกลี่ยเป็นคนกลางเข้าจัดกระบวนการ และช่วยเหลือแนะนำคู่กรณีในการเจรจาให้สามารถแก้ไขปัญหา และหาทางออกเป็นผลลัพธ์ที่พึงพอใจด้วยกันทั้งสองฝ่าย โดยการไกล่เกลี่ยถือเป็นการระงับข้อพิพาททางเลือก (Alternative Dispute Resolution – ADR) คือ ทางเลือกอื่นนอกจากการให้ศาลชี้ขาดตัดสินคดีและการไกล่เกลี่ยนี้ กล่าวได้ว่าเป็นวิธีการระงับข้อพิพาทที่ถูกนำมาใช้มากที่สุด เพราะมีหลักการเป็นเป้าหมายที่สำคัญคือ แก้ปัญหา ฟื้นฟูความสัมพันธ์ และเยียวยาความ

เสียหาย ซึ่งทำให้ได้ทางออกในการแก้ปัญหาที่คู่กรณีทั้งสองฝ่ายพึงพอใจ (กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ, 2562, น.78)

แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิภาพ

Ryan & Smith (1954) ได้กล่าวถึงประสิทธิภาพของบุคคล (Human efficiency) ไว้ว่าเป็นความสัมพันธ์ในแง่บวกกับสิ่งที่ทุ่มเทให้กับงาน ซึ่งประสิทธิภาพในการทำงานนั้นมองจากแง่มุมของการทำงานแต่ละบุคคล โดยพิจารณาเปรียบเทียบกับสิ่งที่ให้กับงาน

Millet (1954) ได้ให้คำจำกัดความประสิทธิภาพไว้ว่า คือผลการปฏิบัติงานที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจแก่มวลมนุษยชนและจะได้รับผลกำไรจากการปฏิบัติงานนั้นด้วย

ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท (วรรณพงศ์ วิไลรัตน์และสมาน งามสนิท, 2559) พบว่า มี 6 ปัจจัย คือ (1) ภาวะผู้นำ (2) การวางแผนกลยุทธ์ (3) คุณลักษณะของผู้ไกล่เกลี่ย (4) การบริหารทรัพยากรมนุษย์ (5) การบริหารทรัพยากรในการไกล่เกลี่ย และ (6) การประชาสัมพันธ์

รูปแบบในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่มีประสิทธิภาพสามารถแบ่งรูปแบบออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการวางแผน ต้องมีการประเมินผลการดำเนินงาน หรือการแผนยุทธศาสตร์ให้เหมาะสม
2. ด้านบุคลากร

2.1 หัวหน้าหน่วยงานต้องมีภาวะผู้นำ มีความรู้ความน่าเชื่อถือในด้านการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท และให้การสนับสนุนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชั้นพนักงานสอบสวนอย่างเหมาะสม

2.2 ผู้ไกล่เกลี่ยต้องมีลักษณะของผู้ไกล่เกลี่ยที่ดีมีจรรยาบรรณในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมีความรู้ที่จำเป็นแก่การไกล่เกลี่ย มีความเหมาะสมทั้งวัยวุฒิและคุณวุฒิ

3. ด้านสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ ต้องมีความพร้อมของสถานที่ ซึ่งจะต้องมีความเหมาะสมทั้งบรรยากาศและความกว้างขวาง และวัสดุอุปกรณ์จะต้องมีความพร้อมใช้งาน ทันสมัย และนำมาใช้เพื่อการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามวัตถุประสงค์

4. ด้านการสื่อสาร สถานีตำรวจต้องสื่อสารประชาสัมพันธ์ทำความเข้าใจกับชุมชนถึงประโยชน์ที่จะได้รับจากกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชั้นพนักงานสอบสวน

ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการไกล่เกลี่ย พบว่า การทำงานของพนักงานสอบสวนไม่ได้รับการสนับสนุนอย่างเพียงพอทั้งทางด้านฝึกอบรมบุคลากรและด้านงบประมาณ ไม่มีการขับเคลื่อนจาก

ผู้บังคับบัญชาในหน่วยงาน ขาดการติดตามประเมินผล สถานที่และวัสดุอุปกรณ์การสนับสนุน กระบวนการใกล้เคียงขาดแคลน เป็นเหตุให้ในการปฏิบัติของพนักงานสอบสวนในการปฏิบัติงาน ด้านการใกล้เคียงยังขาดองค์ความรู้ทักษะและกลยุทธ์ที่จำเป็นในการใกล้เคียงข้อพิพาทให้มี ประสิทธิภาพ ไม่มีการพัฒนาศักยภาพหรือคุณลักษณะในการใกล้เคียงให้กับผู้ใกล้เคียงอย่างเพียงพอ และขาดการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้เข้าใจกระบวนการและข้อดีของการใกล้เคียงข้อพิพาท ส่งผลให้คดีดังกล่าวไม่สามารถยุติหรือสิ้นสุดลงในชั้นพนักงานสอบสวนได้ อีกทั้งพนักงานสอบสวนมี ปริมาณงานต่อคนมากเกินไปพบว่าพนักงานสอบสวนจำนวนมากโดยเฉพาะที่ปฏิบัติหน้าที่ในเมือง ขนาดใหญ่ต้องรับผิดชอบคดีมากกว่า 20 คดีอันส่งผลให้ พนักงานสอบสวนไม่สามารถปฏิบัติงานได้ อย่างเต็มประสิทธิภาพในบางกรณีทำให้เกิดความล่าช้าและบ่อยครั้งที่ถูกร้องเรียนโดยประชาชนผู้ มีส่วนได้เสียในคดีนั้นๆ

ประเภทคดีที่เข้าสู่ระบบการใกล้เคียงข้อพิพาททางอาญาในชั้นสอบสวน

1. ความผิดอันยอมความได้

2. ความผิดลหุโทษ ตามมาตรา 390,391,392,393,394,395,397 ประมวลกฎหมายอาญา และความผิดลหุโทษที่ไม่กระทบต่อส่วนรวมตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

3. ความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกิน 3 ปี ตามบัญชีท้ายพระราชบัญญัติ

ขั้นตอนใกล้เคียงข้อพิพาททางอาญาในชั้นการสอบสวน

1. คดีที่อาจใกล้เคียงข้อพิพาททางอาญาได้ในพนักงานสอบสวนต้องแจ้งให้คู่กรณีทราบใน โอกาสแรกว่ามีสิทธิยื่นคำร้องขอใกล้เคียงข้อพิพาททางอาญา โดยให้บันทึกการแจ้งดังกล่าวไว้ใน บันทึกคำให้การผู้ต้องหา หรือ บันทึกปากคำผู้เสียหาย

2. เมื่อคู่กรณีทั้งสองฝ่ายสมัครใจและประสงค์จะเข้าร่วมการใกล้เคียงข้อพิพาททางอาญา และคดีนั้นมิได้อยู่ในระหว่างการพิจารณาคดีของศาล ให้คู่กรณียื่นคำร้องขอใกล้เคียงข้อพิพาททาง อาญาต่อพนักงานสอบสวน ให้พนักงานสอบสวนทำความเห็นเสนอพนักงานสอบสวนผู้มีอำนาจออก คำสั่งหรือหัวหน้าสถานีตำรวจ ภายใน 3 วัน นับแต่วันที่รับคำร้อง

2.1 หากเห็นว่าคำร้องไม่ถูกต้อง หรือมีรายละเอียดของคำร้องไม่ครบถ้วน ให้แจ้งให้ทำคำ ร้องใหม่ ภายใน 15 วันนับแต่วันที่ได้รับแจ้ง หากผู้ยื่นคำร้องไม่ดำเนินการภายในระยะเวลาที่กำหนด ให้ถือว่าผู้ยื่นคำร้องนั้นไม่ประสงค์ที่จะยื่นคำร้องอีกต่อไป

3. ให้พนักงานสอบสวนจัดให้มีการประชุมระหว่างคู่กรณีเพื่อเลือกและแต่งตั้งผู้ใกล้เคียง ภายใน 7 วัน นับแต่วันที่พนักงานสอบสวนผู้มีอำนาจออกคำสั่งมีคำสั่งให้ใกล้เคียงข้อพิพาททาง

อาญา หากถ้าคู่กรณีไม่อาจตกลงเลือกผู้ไกล่เกลี่ยได้ ให้พนักงานสอบสวนเลือกและแต่งตั้งผู้ไกล่เกลี่ยแล้วแจ้งให้ผู้ไกล่เกลี่ยและคู่กรณีทราบ

4. ให้พนักงานสอบสวนกำหนดนัดไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาครั้งแรกภายใน 7 วัน นับแต่วันแต่งตั้งผู้ไกล่เกลี่ยแล้วแจ้งให้ผู้ไกล่เกลี่ยและคู่กรณีทราบ หากกรณีมีเหตุจำเป็นที่มีอาจดำเนินการได้ทันภายในระยะเวลา ให้พนักงานสอบสวนขอขยายระยะเวลาไปยังพนักงานสอบสวนผู้มีอำนาจออกคำสั่งได้อีกไม่เกิน 7 วัน

5. การไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาให้กระทำไปแล้วเสร็จภายใน 30 วัน นับแต่วันที่กำหนดนัดไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาครั้งแรก แต่หากมีเหตุจำเป็นหรือเชื่อได้ว่าคู่กรณีจะสามารถตกลงกันได้ ผู้ไกล่เกลี่ยอาจดำเนินการต่อไปได้อีกไม่เกิน 30 วัน โดยบันทึกเหตุดังกล่าวไว้

6. ผลการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาในชั้นสอบสวน

6.1 กรณีหากตกลงกันได้ ให้ผู้ไกล่เกลี่ยบันทึกข้อตกลงนั้นไว้เป็นลายลักษณ์อักษรและให้คู่กรณีลงลายมือชื่อไว้ ส่งบันทึกข้อตกลงไปยังพนักงานสอบสวน และพนักงานสอบสวนส่งไปยังพนักงานอัยการพร้อมด้วยสำนวนการสอบสวนเพื่อพิจารณาสั่งยุติคดี สิทธินำคดีอาญามาฟ้องเป็นอันระงับ

6.2 กรณีตกลงกันไม่ได้ ให้พนักงานสอบสวนผู้มีอำนาจออกคำสั่งมีคำสั่งดำเนินคดีต่อไป
สรุปผลและข้อเสนอแนะ

ดังนั้นเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมายไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีอาญาในชั้นสอบสวน เห็นควรเสนอแนะ สำนักงานตำรวจแห่งชาติจัดฝึกอบรมให้ความรู้แก่ผู้ที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชั้นพนักงานสอบสวนให้แก่ หัวหน้าสถานีตำรวจทุกแห่งและพนักงานสอบสวนทุกคน และประชุมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับแนวทางหรือรูปแบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ประสานความร่วมมือกับศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนเพื่อกำหนดเป็นนโยบายและแผนปฏิบัติการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท จากนั้นให้มีการสำรวจเร่งรัดการปฏิบัติของสถานีตำรวจทุกแห่ง ตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 โดยการตรวจสอบติดตามผลการดำเนินการเพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการวางแผนการพัฒนาประสิทธิภาพการไกล่เกลี่ยในชั้นพนักงานสอบสวนต่อไป และควรนำไปใช้ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของภาคนิพนธ์ เรื่อง การบังคับใช้กฎหมายการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีอาญาในชั้นสอบสวน หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

บรรณานุกรม

กระทรวงยุติธรรม. (2546). รายงานการประชุมวิชาการระดับชาติว่าด้วยงานยุติธรรม ครั้งที่ 1 เรื่อง

กระบวนการทบทวนใหม่ในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด. นนทบุรี:ศูนย์การประชุมอิมแพ็ค

เมืองทองธานี.

กระทรวงยุติธรรม. (2548). คู่มือเครือข่ายยุติธรรมชุมชน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์

การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ. (2562). ชุดความรู้ประกอบการอบรมหลักสูตรอบรมการไกล่เกลี่ยข้อ

พิพาทตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2562

ณรงค์ ใจหาญ. (2554). กระบวนการยุติธรรม ทาง เลือก และ กระบวนการยุติธรรม เจริญ

สมานฉันท์. *Huachiew Chalermprakiet Law Journal*, 2(1), 41-61.

ดิเรก ควรสมาคม. (2554). สมานฉันท์ : ทบทวน “ความหมายหลักการขั้นตอนทางพุทธศาสนา กับ

การระงับข้อพิพาทในกฎหมาย”. วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 4(1), 25-48

ปฎิญาสากล่าวด้วยสิทธิมนุษยชน. (2551).กรมองค์การระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ

สืบค้นจาก https://www.rsat.info/attachments/view/?attach_id=233145

พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2562 สืบค้นจาก

https://www.ocpb.go.th/download/article/article_20190524081102.pdf

ระบบสารสนเทศสถานีตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (CRIMES) สืบค้นจาก

<https://saranitet.police.go.th/news> เมื่อ 20 พฤษภาคม พ.ศ.2564

วรรณพงษ์ วิไลรัตน์&สมาน งามสนิท. (2559).ประสิทธิภาพในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของอำเภอใน
ประเทศไทย. *EAU Heritage Journal Social Science and Humanities*, 6(1), 264-
274.

สำนักแผนงานและงบประมาณ สำนักงานศาลยุติธรรม

สืบค้นจาก<https://oppb.coj.go.th/th/content/category/articles/id/8/cid/2091>

สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ และคณะ. นิติศาสตร์ของระบบยุติธรรมทางอาญาของไทย. โครงการการ

วิเคราะห์กฎหมายและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาด้วยเศรษฐศาสตร์. กรุงเทพมหานคร:
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2554.

Millet, D. (1954). Management in the public service: The quest for effective
performance. New York: Mc Graw – Hill Book.

Ryan, T.A. and Smith, P.C. (1954). Principle of Industrial Psychology. New York: The
Mcnanla Press Company.